

за допомогою яких жіноче мовлення послаблює силу висловлювання:

- «слабші» вирази (*oh, dear* замість *damn*);
- «тривіальні» прикметники (*divine* замість *great*);
- розділові запитання для вираження думки мовця (*The way prices are rising is horrendous, isn't it?*);
- висхідна інтонація в декларативах (у другій частині висловлювання: *What's for dinner? Roast beef?*);

- «пом'якшені» запити (*Would you, please, close the door?* замість *Close the door*) [12, с. 10].

Пізніше такий підхід назвуть «дефіцитний» (*deficit approach*). Сьогодні в мовознавстві виокремлюють два основні підходи до вивчення мови й гендеру: підхід домінування (*dominance approach*) і підхід культурних розбіжностей (*cultural difference approach*) [15, с. 19]. Представники підходу (чоловічого) домінування Д. Спендер [14] і П. Фішмен [8] фокусують увагу на тому, що чоловіки домінують у розмові, перебиваючи свого співрозмовника й закінчуючи розпочату ними тему більш успішно, ніж жінки. Праці цього спрямування звинуватили в зображенні жінок як пасивних і як жертв, а жіноче «підпорядкування» – як єдине повне пояснення характеристик міжгендерного спілкування [15, с. 17]. На відміну від попередніх підходів, представники підходу культурних розбіжностей Д. Таннен [16] і Дж. Коутс [7] зосереджують увагу не на окремо жіночому чи окремо чоловічому мовленні, а досліджують різницю в спілкуванні статей крізь призму культурних відмінностей між ними, що встановлювалися в процесі соціалізації. Дженніфер Коутс стверджує, що жінки багато розповідають про своє приватне життя, дотримуються однієї теми протягом тривалого часу, дають можливість усім співрозмовникам закінчити свою думку та намагаються залучати всіх до розмови, тоді як чоловіки обговорюють усе, крім їхніх особистих стосунків і почуттів, часто змінюють теми й встановлюють ієрархію у спілкуванні. Дебора Таннен [16] наводить ключові поняття, що визначають мету спілкування. Це статус і незалежність – для чоловіків і зв'язок і підтримка – для жінок. Отже, деякі розмовні стилі асоціюються лише з чоловіками, а деякі – лише із жінками.

Поняття розмовних стилів невід'ємно пов'язане зі способами, які обирають співрозмов-

ники, щоб досягнути головної мети їхньої взаємодії. Мета та цілі спілкування досягаються за допомогою відповідних комунікативних стратегій і тактик.

Чоловічому розмовному стилю притаманні такі риси, як конкурентоспроможність, статус, авторитет, незалежність. Натомість жінки цінують солідарність, колективність, підтримку та взаємодію у спілкуванні. Чоловічий стиль мовлення більш налаштований на «себе», а жіночий – на «інших». Розмова для жінок – це основний спосіб установаження й підтримання стосунків з іншими. Вони спілкуються для того, щоб розкрити себе, поділитися своїми думками й почуттями, а також щоб дізнатися про думки та почуття інших. Тому мова для них є сутністю взаємин. Чоловіки переважно використовують мову, щоб досягти певних цілей, дізнатися суттєву інформацію та встановити деталі.

Оскільки чоловіки й жінки мають різні культурні правила для підтримання дружньої бесіди, то саме ці правила можуть стати приводом для конфлікту та непорозуміння між представниками обох статей. Наприклад, чоловіки й жінки по-різному інтерпретують запитання. Якщо питання для жінок є невід'ємною частиною спілкування, то чоловіки переважно трактують їх як запит для отримання інформації, на який потрібно дати відповідь.

Як приклад наведемо уривок з фільму, у якому можна простежити гендерні відмінності в розмовному стилі. Аманда намагається «розговорити» Доусона, ставлячи йому багато запитань про його майбутнє й так долучаючи його до розмови:

Amanda: Is it weird to be there now?

Dawson: I just wanna finish, get out, kind of, I mean.

Amanda: Where do you want to go to college?

Dawson: Do you think everyone goes to college?

Amanda: People who built their own telescope usually do.

Dawson: I don't know. It's not something I can do right now.

Amanda: Is it something you want to do?

Dawson: Why do you care?

Amanda: Why won't you answer?

Dawson: You are gonna be a really good lawyer one day.

Amanda: Do you want to go, yes or no?

Dawson: No.

Amanda: You are a bad liar (The Best of Me).

Розмови такого типу підтримують взаємодію та налаштовують співрозмовника на гармонійну бесіду.

Під час спілкування жінки часто вживають мінімальні відповіді (minimal responses), які свідчать про зацікавленість у спілкуванні й демонструють схвалення та бажання брати участь у розмові. Чоловіки, з іншого боку, трактують мінімальні відповіді зовсім по-іншому: як небажання продовжувати бесіду та відсутність інтересу або як вираження згоди з висловленим чи пропозицією.

Установлено, що мінімальні відповіді спостерігаються частіше в жіночих бесідах, ніж під час суто чоловічого чи міжгендерного спілкування. Це свідчить про те, що жінки намагаються встановлювати відносини з іншими людьми та виражати свою емоційну зацікавленість і участь у розмові.

Лу в захопленні від того, що отримала нову роботу. Вона реагує на слова свого нового роботодавця місіс Трейнор, використовуючи мінімальні відповіді, які найточніше передають її емоційний стан:

Mrs. Traynor: So,

Lou: Hmm.

Mrs. Traynor: Would you like the job?

Lou: Yes!

Mrs. Traynor: Can you start immediately?

Lou: Yes!

Mrs. Traynor: Good. Then let's go and meet Will.

Lou: Right, yeah. Okay. Um, sure.

Mrs. Traynor: Uh, you might want to wear something a little less revealing.

Lou: Oh, yes. Of course (Me Before You).

Іншою характеристикою жіночого мовлення є вираження підтримки до інших. Жінки часто висловлюються: «О, напевно, ти почуваєшся погано» або «Як ти почуваєшся, коли це сталося?» Такі репліки демонструють розуміння почуттів та емоцій інших.

Жіночий стиль мовлення також уважають особистим і точним, оскільки він характеризується докладністю, інформативністю, розкриттям особистої інформації, наявністю анекдотів і конкретних міркувань. Ці особливості створюють особистий тон і, у свою чергу, полегшують відчуття близькості та зв'язку між життями співрозмовників.

У наступному прикладі дві подружки – Деббі й Ненсі – ведуть приватну бесіду, обговорюючи відпустку Ненсі в Парижі з усіма подробицями та деякі інші речі, висловлюючи свої думки й переживання:

Nancy: Wow, your ring is getting loose, there, Deb. Are you losing weight?

Debbie: Yeah, I am. You know what I've been doing? Spinning.

Nancy: Uh-hu.

Debbie: Yeah, it's a great stress reliever.

Nancy: I'm gonna tell you what's even greater stress reliever. And that is a week in Paris.

Debbie: Oh, my gosh! I saw that on Instagram. All pictures were so great.

Nancy: So, you did see them.

Debbie: Yeah.

Nancy: Funny, because I was gonna ask how come you didn't like any of them.

Debbie: What do you mean? I just said I did.

Nancy: All my other friends, uh, who saw my Paris pics, they clicked "like". You were the only one who didn't click "like".

Debbie: Oh, I guess I just didn't get around to actually clicking "like" on them.

Nancy: Okay, because look at that one. Now, in this one we have...Sheila and Gary wearing berets.

Debbie: I know.

Nancy: Heh. I like that one so much. It's so cute (Vacation).

Ще однією рисою мовлення жінок є нерішучість (tentativeness), що виражається різними способами, наприклад, хеджуванням (hedging), модальними конструкціями, розділовими запитаннями тощо. Жінки використовують їх під час спілкування, щоб не звучати категоричними, уникати остаточної відповіді на запитання, надавати висловлюванню нечіткості, невпевненості.

На запитання Доусона, чи вміє вона водити машину, Аманда відповідає неточно, говорячи «типу того» (kind of):

Amanda: Are you gonna let me drive?

Dawson: You learned how to drive a stick.

Amanda: Yes.

Dawson: Really?

Amanda: Kind of

Dawson: All right (The Best of Me).

На відміну від жінок, чоловіки схильні вважати розмову способом досягнення конкретних цілей, установлення свого статусу, зберігання незалежності та здійснення контролю. На відміну від жінок, які у своєму мовленні часто вживають особові та присвійні займенники третьої особи множини (ми, наш, наша, наші), чоловіки схильні використовувати ті самі займенники, але першої особи однини (я, мій, моя, моє), що вказує на їхній авторитет і статус у розмові.

Расті повідомляє своїй дружині Деббі та своїм двом синам Кевіну і Джеймсу про місце їхньої відпустки в цьому році. Расті, Джеймс і Кевін переважно вживають займенники *я* у своєму мовленні, а Деббі – *ми*:

Rusty: Guys, listen to me, I have exciting news.

Kevin: James has AIDS?

Rusty: What? No.

Kevin: I would be excited.

Debbie: Well, what is it?

Rusty: The four of us are gonna take a little trip.

Debbie: Are we going to Paris?

Rusty: Hmm. No, much better. To Walley World.

All: What?

Rusty: This family is in a rut. We gotta shake things up, right?

Kevin: I'm gonna miss the first week of wrestling.

James: No offence but I'd like to explore the real America, like Jack Kerouac...

Rusty: Oh, come on, guys. My trip to Walley World when I was a kid was the best time I ever had.

Debbie: So you want that we just redo your vacation from 30 year ago?

Rusty: No, no, no. We are not redoing anything. This will be completely different. And I'm sure that there will be lots of other differences.

James: *Doesn't matter* (Vacation).

Під час спілкування чоловіки також намагаються уникати розкриття приватної інформації, розмов на особисті теми, висловлення співчуття й розуміння. Це свідчить про їхню слабкість і вразливість. Натомість для жінок співчуття й відкритість надзвичайно важливі під час розмови і свідчать про рівність мовців і підтримку. Саме це часто призводить до конфліктів і непорозумінь між представниками протилежних статей.

Гендерні відмінності в мовленні також зустрічаються й у лексиці обох статей. Жінки набагато частіше вживають такі прикметники, як *божественний, чарівний, фантастичний, неймовірний*. Спілкуючись між собою, чоловіки не використовують такі оцінні прикметники у своєму мовленні. Іноді вони вживають їх під час розмови з жінками, щоб пристосуватися до їхнього стилю мовлення.

Жінки також можуть надати більш точний опис кольорів, наприклад, *бірюзовий, бежевий, сталево-сірий, лавандовий*. Чоловіки таку точність вважають неважливою й рідко враховують таку скрупульозність [12, с. 43].

Ще однією особливістю в лексиконі жінок є наявність слів, що підсилюють їхнє мовлення

(*so, much, more, very*), і гіпербол, щоб справити більший ефект і звучати виразніше та переконливіше.

У прикладі Лу гіперболізує свою любов до блискучих черевиків і жовто-чорних панчіх, як у бджілки, що надає її мовленню емоційності й виразності:

Lou: *When I was little... my mom got me a pair of glittery wellies, and I refused to take them off. I wore them in bed, in the bath, all summer long. My favourite outfit was the glittery boots and bumblebee tights.*

Will: *Bumblebee tights?*

Lou: *Black and yellow stripes.*

Will: *Oh, dear God.*

Lou: *I just really, really, really liked having striping legs.*

Will: *So, what happened to these gorgeous willies and stripy tights?*

Lou: *Ah, I outgrew them. It broke my heart. And they don't make those tights anymore. Not for grown women, anyway.*

Will: *Strange, that.*

Lou: *Oh, you can mock. Didn't you ever love anything that much?*

Will: *Yes. Yes, I did (Me Before You).*

Незважаючи на різні завдання та способи досягнення головної мети спілкування, мовленева поведінка жінок і чоловіків іноді відрізняється від загальноприйнятих фактів і підходів до аналізу мови й гендеру. Вибір стратегій і тактик спілкування пов'язаний із самою ситуацією та зумовлений нею. Так, жінки інколи також демонструють свій статус, незалежність та авторитет і контролюють протікання бесіди. А чоловіки іноді виявляються пасивними й неспроможними чітко висловити свої думки та бажання.

У прикладі, наведеному нижче, Аманда застосовує стратегії домінування в розмові, вирішуючи все за Доусона й поводячи себе як сильна та наполеглива жінка:

Amanda: *You don't know how to flirt, do you?*

Dawson: *Guess not.*

Amanda: *Well, what are you gonna do about it? Silence*

Amanda: *Okay, this isn't working. Okay, I will tell you what. Uh... I want you to think about it and meet me at Squeals Saturday night at 6.00?*

Dawson: *smiles.*

Amanda: *Is that a yes?*

Dawson: *Okay, maybe you will figure out how to flirt with me by then (The Best of Me).*

Висновки і пропозиції. Отже, мовлення чоловіків і жінок відрізняється стилями та комунікативними стратегіями, які представники різних статей застосовують для досягнення головних цілей і намірів у спілкуванні. Чоловічий стиль розмови можна визначити як більш самореалізований і зорієнтований на «себе». Чоловічому мовленню притаманні такі риси, як конкурентоспроможність, незалежність, авторитарність і контроль. Жіночий стиль мовлення – це передусім зв'язок і кооперативність, солідарність зі співрозмовником і його підтримка, тому жіноче мовлення зорієнтоване на «інших». У зв'язку з наведеними особливостями, стилі розмови обох статей характеризуються відмінностями у виборі лексики, просодичних засобів мовлення й комунікативних тактик. Жіночий лексикон більш виразний та емоційний. Описуючи людей, речі або події, жінки використовують багато оцінних прикметників, слів, що передають емоції й почуття, модальних дієслів і вигуків, удаються до подробиць і залучають співрозмовника до бесіди. Чоловіки ж надають перевагу розмовам по суті, не розкривають особистої інформації, можуть перебивати свого співрозмовника, щоб висловити свою думку. Цим самим вони реалізують свій статус та авторитет у спілкуванні.

Проведений аналіз чоловічого й жіночого мовлення дає змогу зробити висновок, що жінки й чоловіки по-різному розуміють процес спілкування, мають різні цілі та наміри в розмові й реалізують їх за допомогою різних стратегій і тактик. Ці відмінності часто призводять до конфліктних ситуацій і непорозумінь серед учасників спілкування. Щоб уникнути суперечок і непорозумінь, чоловіки та жінки мають пам'ятати про відмінності в лінгвальній поведінці осіб протилежних статей, адаптувати свої розмовні стилі й мовленнєві стратегії, пристосовуватися до мовлення співрозмовника, щоб відповідати потребам один одного і зробити процес комунікації ефективним, дієвим та успішним.

Список використаної літератури:

1. Анохина В.С. Стратегии и тактики коммуникативного поведения в малой социальной группе (семье). Вестник Ставропольского государственного университета. Ставрополь, 2008. № 56. С. 64–70.
2. Борисенко Н.Д. Гендерний аспект репрезентації персонажного мовлення в англійських драматичних творах кінця ХХ століття: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Житомир, 2003. 268 с.
3. Соколюк І.І. Мовленнєвий етикет як складова підготовки вчителя іноземної мови: навчальний посібник. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 22–25.
4. Attenborough F., Stokoe E. Gender and Categorical Systematics. The Handbook of Language, Gender and Sexuality / ed. by S. Ehrlich, M. Meyerhoff, J. Holmes. Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell, 2014. P. 161–179.
5. Bucholtz M., Hall K. Introduction: 20 Years after Language and Women's Place. Ph: Hall and Bucholtz, 1995. P. 1–22.
6. Butler J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge, 2007. 209 p.
7. Coates J. Women, Men and Language. A Sociolinguistic Account of Gender Differences in Language. London: Pearson ESL, 2004. 260 p.
8. Fishman P.M. Interaction: The Work Women Do. Social Problems. 1978. Vol. 25. P. 397–406.
9. Gray J. Men are from Mars, Women are from Venus: A Practical Guide for Improving Communication and Getting What You Want in Your Relationships. N.Y.: Collins, 1992. 286 p.
10. Holmes J. An Introduction to Sociolinguistics. London: Pearson Longman, 2008. 482 p.
11. Holmes M. What is Gender? Sociological Approaches. London: Sage Publications, 2007. 209 p.
12. Lakoff R.T. Language and Women's Place. Language in Society. London, 1975. Vol. 2. P. 10–18, 45–79.
13. Speer A.S. Gender Talk: Feminism, Discourse, and Conversation Analysis. N.Y.: Routledge, 2005. 248 p.
14. Spender D. Man Made Language. London: Routledge and Kegan Paul, 1980. 264 p.
15. Sunderland J. Language and Gender: An Advanced resource Book. London and New York: Routledge, 2008. 359 p.
16. Tannen D. Conversational Style: Analyzing Talk Among Friends. N.Y.: Oxford University Press, 2005. 244 p.
17. Wood J. Gendered Lives. Communication, Gender, and Culture. Julia Wood. [8th ed.]. Boston: Wadsworth, Cengage Learning, 2009. 386 p.
18. Sharrock T. Me Before You. 110 Min. New York: Warner Bros. Pictures, 2016. URL: <https://voriginele.tv/video/me-before-you/>.
19. Hoffman M. The Best of Me. 118 Min. New Orleans: Relativity Media, 2014. URL: <https://voriginele.tv/video/the-best-of-me/>.
20. Goldstein J., Daley J.F. Vocation. 99 Min. United States, Warner Bros. Pictures, 2015. URL: <https://voriginele.tv/video/vocation/>.

Богачева М. В. Гендерный аспект коммуникативных стратегий и стилей общения

В статье предпринята попытка анализа гендерных различий в лингвистическом поведении и в использовании коммуникативных стратегий представителями обоих полов, выявлены и охарактеризованы мужские и женские стили общения.

Ключевые слова: *гендерные особенности, коммуникативное поведение, стиль речи, межгендерное общение, коммуникативная стратегия, мужская речь, женская речь.*

Bohachova M. V. Gender Aspect of Speech Communicative Strategies and Conversational Styles

The article deals with the analysis of gender discrepancies in the linguistic behaviour and in the usage of communicative strategies by both sexes, male and female conversational styles are revealed and characterized.

Key words: *gender peculiarities, communicative behaviour, conversational style, cross-gender communication, communicative strategy, male speech, female speech.*